

ОУ „Св. Паисий Хилендарски”- с. Лесидрен, общ. Угърчин, обл. Ловеч

Утвърждавам:.....

Директор: В. Василева

П Л А Н

ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО

1. Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група. Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психическото здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението, е „тормоз”. Ключови в разбирането на тормоза са следните характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете:

= Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;

= Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Физически тормоз – блъскане, щипане, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи;

Социален тормоз - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Тормозът може да бъде реален или виртуален. Тук спада разпространяването на:

= обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;

= разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;

= снимането на детето с мобилен телефон и свободно разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Целта на този план е да повишим знанията на ученици, учители и родители за същността и последствията от психическия тормоз, да създадем с общи усилия атмосфера на доверие и толерантност в училище, да сведем до минимум проявите на тормоз и насилие в училище.

Макар че живеем във век на бързо развиващи се технологии, нагласите в мисленето на хората се променят най-бавно. Идеята ни бе да преосмислим на всички нива процеса на взаимно уважение, което е основна човешка добродетел.

Основни стъпки:

1.Изследване на проблема и запознаване на педагогическия съвет, родителите и децата с резултатите от проучване на тормоза в нашето училище. Изследването е под формата на анонимен въпросник, който всички деца попълват самостоятелно, като в предварителна инструкция се описват специфичните характеристики на тормоза.

2.Дефиниране на елементите на защитната мрежа.

Под защитна мрежа разбираме превенция на насилническо поведение, когато всеки поема своята част от общата отговорност; поставянето на ясни граници и изграждането на ценности, правила и процедури, които да не допускат тормоз. Изграждането на защитна мрежа предвижда дейности на няколко нива:

Дейности на ниво на класа:

a/ на ниво клас – постигане на разбиране от децата какво точно е тормоз, до какво води това поведение и как се чувстват различните „участници”.

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

В рамките на 4 тематични урока, се обсъждат и дискутират **взаимоотношенията:**

● **ученици – учител**→ **целта ни е учениците да осъзнаят, че говоренето в час е форма на тормоз към учителя;**

Акцентираме върху съдържанието на думите ВЗАИМНО УВАЖЕНИЕ, как да го показват, защото ако то съществува, няма да има форми на тормоз. Налага се по много пъти на час да отбелязваме кое поведение е тормоз, тъй като навиките да реагират импулсивно, да забравят това, което преди 5 мин. сме обсъждали, са доста трайни. За да се коригират вредните навици у децата,

е необходимо постоянство в изискванията и търпение от страна на всички учители.

Дискутиране на конкретни казуси на тормоз в класната стая, в коридора, договаряне какво ще се прави, ако се нарушат правилата и ценностите на класа – дискутиране и приемане на новите понятия „дисциплиниране” и „възстановяване на щета”.

● учител – ученици → важно е учителите да се отнасят с уважение към децата / да се обръщат към тях по име, да ги изслушват търпеливо, да не ги обиждат/.

Макар че трудно може да се постави разделителна линия между учебен процес /предаване и приемане на информация/ и социален процес /отношения възрастен – дете/, ние визираме точно поведението на възрастните, на по-зрелите хора като модел, който или се харесва, или се отхвърля от децата. Заради отношението на учителя може да бъде саботиран часа или учениците да внимават, макар и да нямат особен интерес към предмета. Симптомите на психическия тормоз в отношението на възрастните към децата /родители, учители/ се проявяват като **безразличие и равнодушие, враждебност, злоупотреба с власт над тях, дистанциране от тях и неразбиране, СВРЪХКОНТРОЛ.**

= Изработване на общи правила на поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата на ниво клас в часа на класа след разглеждане на последната тема:

1. „Какво представлява тормозът. Какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия.” Как се чувстваме когато видим прояви на тормоз и какво правим?”

2. „Какво можем и искаме да направим. Кои са основните ценности, правила на поведение, които следва да приемем”.

= Провеждане на анкета по класове.

Дейности на ниво училище:

б/ на ниво училище – Подобряване на системата за дежурство с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз; Избор на координационен съвет, който включва класните ръководители, медицинско лице, родители, ученици.

Координационният съвет отговаря:

- за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с училищния тормоз

- обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулира общоучилищни ценности и правила, които да бъдат част от училищната политика;

- разработване на предложения за промени в Училищния правилник и обсъждането им с училищната общност;

- приемане на съгласуваните промени от ПС;
- съобщава на директора за случаите на тормоз;
- поддържа контакти с вътрешни и външни за училището комисии, служби, организации, специалисти - УКПППУ, ОБКППМН, МВР, Социално подпомагане, отдел „Закрила на детето”, Спешна помощ
- извършване оценката на тормоза в началото и в края на учебната година. Анкетата се провежда от класните ръководители до 30.10. и до 05.06.

в/ дейности с родители – българският родител е склонен да прехвърля голяма част от възпитанието на децата си на учителите и училището. Това не е защото е безотговорен, а защото повечето родители се чувстват неподготвени и несигурни във възпитанието на децата си. В отношенията родители – учители комуникацията е насочена към взаимна оценка на работата, с временни елементи на сътрудничество. Когато родителите дойдат на родителска среща, те се интересуват най-вече от успеха на децата си и в по-редки случаи от поведението им. Учителите често от своя страна дават напътствия как трябва да възпитават децата си, което родителите приемат като критика и упрек. Следва критикуване на работата на учителите, на начина им на оценяване и всичко се завърта в омагьосан кръг. Целта е на родителските срещи да се обсъждат казуси, свързани с тормоза, да се научат родителите как да регистрират поведение на тормоз и насилие, как да комуникират с децата си без скрита агресия.

3. Мерки за намаляване на риска от училищния тормоз между учениците:

- На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуетническа толерантност.
- Запознаване на учители, родители и ученици с настоящия план;
- Провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от класните ръководители „Какво е насилие и тормоз” „Как да го разпознаваме?”:
  - * сред родители - на родителски срещи
  - * сред учениците - в часа на класа
- Извършване оценка на тормоза в началото и в края на учебната година. Анкетата се провежда от класните ръководители до 30.10. и до 05.06.
- Изследването на проблема се обсъжда на педагогическия съвет, с непедагогическия персонал, с родителите и децата.
- Включване в обучения за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с училищния тормоз, съгласно План за квалификационна дейност през учебната година.

4. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците.

- * Създаване на Координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза,

Ръководител: Я. Минкова - учител и членове: Г.Банчева- учител, В.Дишева-учител, М.Колева- учител, Р. Иванова-медицинска сестра, Ц. Гачева - родител и Ц. Дикова -ученичка - VII клас;

Планиране на три нива - класна стая /паралелка, училище, общност;

5. Планиране и алгоритъм при установен училищен тормоз между учениците:

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско нарушение на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица	Учител и класен ръководител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз - възстановяване на щетата, разговаря се с родителите	Класен ръководител
Сериозно нарушение - злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител	Насочване към УКПППУ, ОЗД ОбКБППМН, и полиция по координационния механизъм; изготвяне на протокол за тормоз - среща с родителите – възстановяване на щетата.	Координационен съвет

6. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците:

На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуацията на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз:

Задължение на всеки учител да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическият контакт между тях незабавно и да се уведоми класния ръководител.

- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Той се прилага от класния ръководител.

Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановяват ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика и като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо детето, което е обект на тормоз:

Работата с децата, които са обект на тормоз, е насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Класният ръководител говори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило;

- Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;

- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита на ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;

- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

7. Училищна система за насочване към други служби.

7.1. Регистриране на ситуации на тормоз

I. Създава се регистър на училището за регистриране на случаи на тормоз между ученици.

II. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се

планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата”, „кратко описание на всяка ситуация”, „участници”, „клас”, „предприети мерки”, „подпис”. Този регистър се съхранява в учителска стая от г-жа Минкова – председател на училищната комисия по БДОТППМН.

III. Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители.

IV. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие. Координационен съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето” по местоживееене и отдела за „Закрила на детето”, на чиято територия е училището, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

7.2. Кога и как може да бъде подаден сигнал за дете в риск.

- Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила незабавно уведомява директора на училището, а той дирекция „Социално подпомагане”, отдел „Закрила на детето”, родителите, МВР и други институции. /тел. 116111е с национално покритие/.

Настоящият план е приет на заседание на Педагогическия съвет с протокол № 11/08.09.2021 г.